

0-6 Aylık Bebeği Olan Primiparların Emzirme Öz Yeterlilikleri ile Algıladıkları Eş Desteği Arasındaki İlişki

Fatma Kaya^{*1}, Doç. Dr. Didem Şimşek Küçükkeleşçe²

¹Ankara İl Sağlık Müdürlüğü, Ankara, Türkiye

²Lokman Hekim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Ankara, Türkiye

Fatma Kaya, ORCID No: 0009-0007-8688-9371, Didem Şimşek Küçükkeleşçe, ORCID No: 0000-0003-0001-2581

MAKALE BİLGİSİ

ÖZ

Geliş: 09.10.2020
Kabul: 26.11.2024

Anahtar Kelimeler

Primipar Kadın,
Postpartum, Emzirme Öz
Yeterliliği, Algılanan Eş
Desteği

* Sorumlu Yazar

f.kayaa.1505@gmail.com

Araştırma, 0-6 aylık bebeği olan primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri ile algıladıkları eş desteği arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla gerçekleştirildi.

Tanımlayıcı nitelikte olan araştırma, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir özel hastanede Eylül – Aralık 2023 tarihleri arasında, hastaneye başvuran 200 primipar kadınla, mülakat yapılarak gerçekleştirildi. Araştırma verileri, Kişisel Bilgi Formu (KBF), Emzirme Öz-Yeterlilik Ölçeği-Kısa Formu (EÖYÖ-KF) ve Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği (ELSKAEDÖ) aracılığıyla elde edildi.

Elde edilen bulgulara göre primipar kadınların EÖYÖ-KF puan ortalaması 50,4±13,2 ve ELSKAEDÖ puan ortalamasının 58,6±15,3 olduğu belirlenmiştir. Primiparların emzirme öz yeterlilikleri ve algıladıkları eş desteği seviyesinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Yapılan regresyon analizinde, primipar kadınların emzirme öz yeterliliği (bağımlı değişken) ile algıladıkları eş desteği, kadınların yaşı, gelir düzeyi ve eşinin emzirme eğitimi (bağımsız değişkenler) arasında ilişki bulunmuştur. Bu faktörler içerisinde emzirme öz yeterliliğini en fazla belirleyen, kadınların algıladığı eş desteği olduğu görüldü.

Emzirme sürecinde, eşlerin aktif bir şekilde rol alması ve bunun için özellikle emzirme eğitimlerine eşlerin dahil edilmesi önerilmektedir.

The Relationship Between Breastfeeding Self-Efficacy and Perceived Partner Support of Primiparas with 0-6 Month Old Babies

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Received: 30.10.2024
Accepted: 14.11.2024

Keywords

Primiparous Women,
Postpartum,
Breastfeeding Self-
Efficacy, Perceived
Partner Support

* Corresponding Author

f.kayaa.1505@gmail.com

The research was conducted to determine the relationship between breastfeeding self-efficacy of primiparous women with 0-6 month old babies and their perceived partner support.

The descriptive study was conducted in a private hospital in the Central Anatolia Region by interviewing interviewing 200 primiparous women who were admitted to the hospital between September and December 2023. Research data were obtained through the Personal Information Form (PIF), Breastfeeding Self-Efficacy Scale-Short Form (BSES-SF) and Women's Perceived Partner Support Scale in the Early Postpartum Period (SSCPWEPPS).

When the data were analyzed, it was revealed that the average breastfeeding self-efficacy of women giving birth for the first time was 50.4±13.28, and the average perceived partner support was 58.6±15.31. These data showed that primiparas' breastfeeding self-efficacy and perceived level of partner support were moderate. In the regression analysis, a relationship was found between primiparous women's breastfeeding self-efficacy (dependent variable) and their perceived partner support, women's age, income level and partner's breastfeeding education (independent variables). Among these factors, it was observed that the most determining factor for breastfeeding self-efficacy was women's perceived partner support.

It is recommended that spouses take an active role in the breastfeeding process and especially include spouses in breastfeeding training.

GİRİŞ

Plasentanın doğumu ile başlayıp, doğum sonu altı ila bir yıla kadar devam eden postpartum dönem; kadınların fizyolojik yapısını, psikolojik duygu durumunu ve sosyolojik bağlamdaki rollerini etkileyen kaotik bir süreçtir (1-8). Böyle bir dönemde kadınlar, yenidoğana yönelik sorumlulukları da yerine getirmek durumunda kalmaktadır (9,10). Bu sorumlulukların başında yenidoğanın beslenmesi gelmektedir (5).

Emzirme, yenidoğanın fizyolojik ve psikolojik gelişimi için kritik değerde gerekli olan anne sütünün, bebeğe geçmesini sağlayan bir eylemdir (10). Emzirme yenidoğanın fizyolojik gelişimi kadar onun psikolojik sağlığını ve anne – bebek arasındaki duygusal bağlanmayı da etkilemektedir (11-13). Mikro ölçekte yenidoğanın ve annenin sağlığını koruyup geliştiren emzirme eylemi, büyük ölçekte toplum sağlığı açısından da önemlidir (14). Bu nedenle, ulusal ve uluslararası sağlık kuruluşları yenidoğanın ilk altı ay boyunca sadece anne sütüyle beslenmesi, daha sonraki aylarda ek gıdaya geçilmesi ve iki yaşına kadar da emzirmeye devam edilmesi gerekliliği üzerinde durmaktadırlar (15,16). Taşlar ve ark., (17) anne sütü ile beslenme oranlarının artmasıyla, her yıl 820.000 çocuğun yaşamının kurtulabileceğini belirtmektedirler.

Gerek mikro gerekse makro ölçekte emzirme sağlık açısından oldukça önemli ve üzerinde sıklıkla durulan bir konu olmasına rağmen, veriler emzirme oranlarının istenen / beklenen düzeyde olmadığını ortaya koyar niteliktedir (18). Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2018 raporuna göre; bir aylık bebeklerin %59, üç aylık bebeklerin %45'i, beş aylık bebeklerin %14'ü sadece anne sütüyle beslenmektedir. Bebek yaşı ilerledikçe, sadece anne sütüyle beslenme oranları düşmektedir (19). Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre ise, bebeklerin ilk altı ayda %26,7'si; bir yıl içinde ise %22,2'si anne sütüyle beslendiğini göstermektedir (20).

Emzirme oranlarının istenen düzeyde olmaması, araştırmacıları emzirmeyi etkileyen bireysel ve sosyal faktörlere odaklanmaya yönlendirmiştir (21). Emzirmeyi etkileyen en önemli bireysel faktörün emzirme öz yeterliliği olduğu belirtilmektedir (22-26). Kısaca kadının emzirme konusunda hissettiği yeterlilik düzeyi olarak tarif edilen emzirme öz yeterliliği (21,27); kadının emzirmeyi seçip seçmeyeceği, bunun için ne kadar çaba harcayacağı, emzirirken karşılaşacağı zorluklarla baş edebilmesi olarak belirtilmektedir (22). Kadın ve yenidoğan sağlığı için kadının emzirme öz yeterliliğinin yüksek olması gerekmektedir (28, 29). Kadının emzirme öz yeterliliği ne kadar yüksekse emzirmenin başlatılması ve sürdürülmesi de o kadar sağlıklı bir şekilde devam etmektedir (30). Kadınların emzirme öz yeterlilik algıları yükseldikçe sütlerinin yeterli olduğu algısını daha fazla duyumsadıkları saptanmıştır (31).

Yapılan araştırmalara göre emzirme öz yeterliliğini; kadının önceki emzirme deneyimi, başkalarından gördüğü örnekler, psikolojik durumu ve sosyal çevresinden aldığı desteğin etkilediği tespit edilmiştir (22,23,32,33). Literatürde emzirme öz yeterliliği ile sosyal destek bağlamında eş desteği arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalar bulunmaktadır. Bununla birlikte, primipar kadınların emzirme öz yeterliliğiyle ilgili sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (26,34). Dennis (22) emzirme öz yeterliliğini belirleyen etkenler arasında “annenin önceki deneyiminin” kritik değerde olduğunu ve sonraki emzirme yeterliliğini etkilediğini belirtmektedir. Dolayısıyla ilk kez emzirme deneyimi yaşayan primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri ile eş desteği arasındaki ilişkinin araştırması önemlidir. Bu araştırma primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri ile eş desteği arasındaki ilişkinin durumunu ve boyutunu tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın, primipar kadınlar özelinde yapılması alan yazına önemli katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Ayrıca, ilk kez annelik ve emzirme deneyimi yaşayan kadınların emzirme öz yeterlilikleri ve eşleri tarafından destek görmeleriyle doğrusal pozitif yönlü ilişkisinin ortaya konulması, alanda çalışanlara da rehberlik edebileceği değerlendirilmiştir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Türü ve Örneklem

Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı türdedir (35). Araştırmanın verileri; Eylül- Aralık 2023 tarihleri arasında, İç Anadolu Bölgesinde bir özel hastaneye başvuran ve araştırmaya dâhil edilme kriterlerini karşılayan (*gönüllü, 18 yaşından büyük, eşi hayatta olup eşiyle birlikte aynı evde ikamet eden, emziren ve emzirmeye engeli olmayan, primipar ve 0-6 aylık bebeği olan*) kadınlardan elde edilmiştir.

Araştırma öncesinde, araştırmanın evrenini İç Anadolu Bölgesindeki özel bir hastaneye müracaat eden ve 0-6 aylık bebeği olan primipar kadınlar olarak belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğü ise G*Power programı aracılığıyla yapılan güç analizi sonucuna göre hesaplanmıştır. Örneklem hesaplamasında; *t testi*, analiz tipi varsayılan (*a priori*), iki kuyruklu (*tails*), etki büyüklüğü daha önce yapılan çalışmalarda belirtilmediği için orta etki büyüklüğü (0.5), anlamlılık düzeyi 0.05 (%95) ve test gücü 0.90 (%90) olarak belirlenmiştir (27,34,36,57). Güç analizi ile yapılan örneklem büyüklüğü hesaplamasına göre ulaşılması gereken primipar kadın sayısı 172 olmuştur ve %20 veri kaybı oranı olarak belirlenmiştir (40). Bu çalışmada araştırma kriterlerini karşılayan 200 primipar kadına ulaşılmış ve dolayısıyla araştırmanın örneklem büyüklüğü 200 primipar kadından oluşmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, primipar kadınların özelliklerini belirlemek için “Kişisel Bilgi Formu” (KBF), emzirme öz yeterlilik düzeylerini tespit etmek için “Emzirme Öz Yeterliliği Ölçeği-Kısa Formu (EÖYÖ-KF)” ve postpartum dönemdeki primipar kadınların algıladıkları eş desteğini belirlemek için ise “Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği (ELSKAEDÖ)” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

KBF, primipar kadınların sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla yapılan alan yazın incelemesine göre araştırmacılar tarafından dizayn edilmiştir (27,34,43,45-47,53).

Emzirme Öz Yeterliliği Ölçeği-Kısa Form

EÖYÖ-KF, Dennis (24) tarafından geliştirilmiş 14 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Tokat ve ark. (37) tarafından yapılmış ve ölçeğin güvenilirlik test sonucu 0,86 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin güvenilirlik test sonucu 0,96 hesaplanmıştır. Ölçek; 1 “hiç emin değilim” ile 5 “çok eminim” arasında değer alan beşli likert tipte tek faktör özelliğine sahiptir. Ters kodlaması olmayan ölçekten bir kişi en fazla 70 en az ise 14 puan alabilmektedir. EÖYÖ-KF’undan alınan yüksek puan, kadınların emzirme öz yeterliliklerinin yüksek, düşük puan ise emzirme öz yeterliliklerinin düşük olduğunu ifade etmektedir (37).

Erken Lohusalık Sürecinde Kadınların Algıladıkları Eş Desteği Ölçeği

Şahin ve ark. (38) tarafından geliştirilen ve 16 maddeden oluşan ELSKAEDÖ’i ile postpartum dönemdeki kadınların algıladıkları eş desteğini saptamak amaçlanmıştır. Ölçeğin güvenilirlik test sonucu 0,87 olarak belirtilmiştir. Bu çalışmada ölçeğin güvenilirlik test sonucu 0,95 olarak hesaplanmıştır. Ölçek; 1 “kesinlikle katılmıyorum” ile 5 “kesinlikle katılıyorum” arasında değer alan beşli likert niteliğine sahiptir. Ölçekte 10 madde (1,2,3,4,5,6,7,11,13,16) pozitif, 6 madde ise (8,9,10, 12, 14, 15) negatif olarak kodlanmıştır. Ölçekten en fazla alınabilecek puan 80, alınabilecek en düşük puan ise 16’dır. Ölçek puanındaki artış, postpartum dönemindeki kadınların algıladıkları eş desteğinin yüksek, azalış ise kadınların algıladıkları eş desteğinin düşük olduğu anlamına gelmektedir (38).

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler istatistik analiz programı olan SPSS 26 ile analiz edilmiştir. Betimleyici istatistikler için sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma değerleri, karşılaştırma istatistikleri için ise test koşulları sağlanması durumunda iki bağımsız değişkenin karşılaştırmasında Student t testi ve üç ve üzeri bağımsız değişkenin karşılaştırmasında One Way ANOVA testi, test koşulları sağlanmaması durumunda ise iki bağımsız değişkenin karşılaştırmasında Mann Whitney U ve üç ve üzeri bağımsız değişkenin karşılaştırmasında Kruskal Wallis H test değerleri kullanılmıştır. Güvenirlilik ölçümleri için Cronbah Alpha katsayısına bakılmıştır. Karşılaştırılacak gruplara göre ölçeklerin basıklık ve çarpıklık değerleri +1.5 ve -1.5 arasında olması durumunda, ölçeğin normallik koşulunun sağladığı kabul edilmiştir. Korelasyon ölçümlerinde Pearson korelasyon katsayısına bakılmıştır. Bağımlı değişken üzerinde bağımsız değişkenlerin etkisini belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizinin *enter* metodu kullanılmıştır. İkili karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunan ve doğrusallık koşulunu karşılayan değişkenler çoklu doğrusal regresyon analizine dahil edilmiştir. Analizler %95 güven aralığında yapılmış ve anlamlılık düzeyi için ise $p < 0.05$ değeri esas alınmıştır (39-41).

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırma öncesinde;

1. İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir özel üniversitesinin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan (Kod No. 2023160) sayılı yazı ile etik kurul onayı (2023160),
2. Verilerin toplanacağı hastaneden yazılı kurum izinleri,
3. Ölçeği geliştirenlerden e-posta aracılığıyla gerekli izinler,
4. Araştırmaya katılmayı kabul eden kadınlara araştırmaya ilişkin bilgi verilerek aydınlanmış onamları alınmış ve araştırma Helsinki Deklarasyonu Prensiplerine uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırma, şehir merkezinde ikamet eden, sadece verilerin toplandığı hastaneye müracaat eden, araştırmanın yapıldığı zaman diliminde (Eylül – Aralık 2023) hastaneye başvuran ve 0 ila 6 aylık bebeği olan primipar kadınlarla sınırlıdır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada Tablo 1 incelendiğinde primipar kadınların yaş ortalaması $26,4 \pm 3,3$ (Min.=18, Maks.=35) ve eşlerinin yaş ortalaması ise $29,2 \pm 4,2$ (Min.=19, Maks.=38) olduğu görülmektedir. Primipar kadınların %8,5'i ilköğretim, %31'i ortaöğretim ve %60,5'i yükseköğretim; eşlerinin ise %2'si ilköğretim, %35'i ortaöğretim ve %63'ü yükseköğretim mezundur. Ailelerinin gelir düzeyini %14'ü gelir giderden az, %60,5'i gelir gidere eşit ve %25,5'i ise gelir giderden fazla olduğunu belirten primipar kadınların %91,5'i çekirdek ve %8,5'i geniş ailede yaşamaktadır. Primipar kadınların %81'i emzirme ile ilgili eğitim alırken, %19'u emzirmeyle ilgili bir eğitim almadığı saptanmıştır. Primipar kadınların eşlerinin ise %21'i emzirme ile ilgili bir eğitim aldığı, %79'u ise emzirmeyle ilgili bir eğitim almadığı belirlenmiştir. Yenidoğanın %53'ü erkek, %47'si kızdır ve araştırmanın yapıldığı zaman itibarıyla bebeklerin %35,5'i bir, %10'u iki, %16'sı üç, %10'u dört, %10'u beş ve %18,5'i altı aylıktır. Bebeklerin %38,5'i vajinal, %61,5'i sezaryen yöntemle doğduğu anlaşılmaktadır. Bebek bakımında destek alıp almadığı sorulan primipar kadınların %44,5'i aldığını, %55,5'inin ise destek almadığını belirtmiştir. Primipar kadınların EÖYÖ ortalaması $50,4 \pm 13,2$ (Min.=14, Maks.=70), ELSKAEDÖ ortalaması ise $58,6 \pm 15,3$ olduğu tespit edilmiştir (Min.=16, Maks.=80).

Tablo 1: Primipar Kadınlara Ait Kişisel, EÖYÖ ve ELSKAEDÖ'ne İlişkin İstatistik Bilgiler

Değişkenler	n	%	EÖYÖ-KF		ELSKAEDÖ	
			Ort.±ss	İstatistik	Ort.±ss	İstatistik
Eğitim Durumu (Kadın)						
İlköğretim	17	8,5	47,2±14,6	F=.864	58,1±15,7	F=3.726
Ortaöğretim	62	31,0	51,5±12,4	p=.649	56,4±13,4	p=.155
Yükseköğretim	121	60,5	50,4±13,5		59,9±15,9	
Eğitim Durumu (Eş)						
İlköğretim	4	2,0	39,0±19,0	F=1,296	46,2±8,1	F=4.704
Ortaöğretim	70	35,0	52,7±8,9	p=.255	58,7±11,2	p=.095
Yükseköğretim	126	63,0	50,0±14,6		59,3±17,0	
Ailenin Gelir Durumu						
Gelir giderden az (1)	28	14,0	54,1±10,2	F=6.036	57,3±12,7	F=.730
Gelir gidere eşit (2)	121	60,5	50,4±12,6	p=.004*	58,0±15,2	p=.483
Gelir giderden fazla (3)	51	25,5	49,3±15,5	3<1 ve 2**	60,8±17,0	
Aile Tipi						
Çekirdek Aile	183	91,5	50,5±13,3	U=1470,5	58,9±15,6	t=.947
Geniş Aile	17	8,5	51,9±10,7	p=.708	55,2±11,4	p=.345
Emzirme Eğitimi Alma Durumu (Kadın)						
Eğitim Aldı	162	81,0	50,7±13,9	t=.564	58,5±16,2	t=-.284
Eğitim Almadı	38	19,0	49,4±10,6	p=.573	59,2±10,8	p=.777
Emzirme Eğitimi Alma Durumu (Eş)						
Eğitim Aldı	42	21,0	60,4±8,0	t=5.868	70,9±8,6	t=6.422
Eğitim Almadı	158	79,0	47,8±13,2	p=.000*	55,3±15,1	p=.000*
Yenidoğanın Cinsiyeti						
Kız	106	53,0	49,7±13,6	t=-.909	59,2±14,9	t=.622
Erkek	94	47,0	51,4±12,9	p=.364	57,9±15,8	p=.534
Yenidoğanın Yaşı						
1 Ay	71	35,5	54,4±9,0	F=4.397	67,5±10,1	F=13.524
2 Ay	20	10,0	47,1±16,7	p=.020*	54,6±19,7	p=.000*
3 Ay	32	16,0	44,8±15,1	1-6>2-3-4-5**	50,3±12,7	1>2-3-4-5-6**
4 Ay	20	10,0	46,1±14,7		50,5±17,6	
5 Ay	20	10,0	46,2±15,3		52,6±14,4	
6 Ay	37	18,5	55,3±10,3		57,6±14,4	
Doğum Şekli						
Sezaryen	77	38,5	49,9±13,9	t=-1.081	56,5±15,7	t=-2.447
Vajinal doğum	123	61,5	51,9±11,5	p=.281	61,9±14,1	p=.015*
Bebek Bakımında Destek Alma Durumu						
Alıyor	89	44,5	53,8±9,7	t=3.455	65,1±13,0	t=5.845
Almıyor	111	55,5	47,8±15,1	p=.001	53,4±15,1	p=.000*
	Min.	Maks.	Ort.±ss	EÖYÖ		ELSKAEDÖ
Yaş (Kadın)	18	35	26,4± 3,3	r=.191 (p=.007*)		r=.192 (p=.006*)
Yaş (Erkek)	19	38	29,2± 4,2	r=.167 (p=.018*)		r=.144 (p=.042*)
EÖYÖ	14	70	50,4± 13,2			r=.635 (p=.000*)
ELSKAEDÖ	16	80	58,6±15,3	r=.635 (p=.000*)		

n: Sayı, %: Yüzde, Ort.±ss: Ortalama artı-eksi standart sapma, F: ANOVA, t: t testi, U: Mann-Whitney U testi, *p<.05, Min.: Minimum, Maks: Maksimum, r= Pearsons korelasyon katsayısı, **Benferonni ayarlı post-hoc analizi

EÖYÖ-KF puan ortalamaları ile değişkenlerin karşılaştırmasında primipar kadınların; eğitim durumları, eşlerinin eğitim durumları, aile tipi, emzirme eğitim alma durumu, yenidoğanın cinsiyeti ve doğum şekli ile EÖYÖ- KF arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($p<0,05$). Ancak primipar kadınların; gelir giderden az ve eşit olanların, eşi emzirme eğitimi alanların, bebeği 1 ve 6 aylık olanların ve bebek bakımında sosyal destek alanların EÖYÖ-KF puan ortalamaları diğer kategorilerden farklılık oluşturacak düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Ayrıca primipar kadınların ve eşlerinin yaşları arttıkça EÖYÖ-KF skorlarında da artış görülmüştür ($p<0,05$).

ELSKAEDÖ puan ortalamaları ile değişkenlerin karşılaştırmasında primipar kadınların; eğitim durumları, eşlerinin eğitim durumları, ailenin gelir durumu, aile tipi, emzirme eğitim alma durumu ve yenidoğanın cinsiyeti ile ELSKAEDÖ arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bununla birlikte; eşi emzirme eğitimi alan primipar kadınların, bebeği 1 aylık olanların, vajinal doğum yapanların ve bebek bakımında sosyal destek alanların ELSKAEDÖ skor ortalamaları, diğer kategorilerden farklılık oluşturacak düzeyde daha yüksektir ($p<0,05$). Ayrıca primipar kadınların ve eşlerinin yaşları arttıkça ELSKAEDÖ puanlarında da artış görülmüştür ($p<0,05$). Araştırmaya katılan primipar kadınların algıladıkları sosyal destek arttıkça (ELSKAEDÖ), emzirme öz yeterlilik düzeyleri (EÖYÖ-KF) de istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde artmaktadır ($p<0,05$).

Özetle; primipar kadınların algıladıkları eş desteği, gelir düzeyi, eşin emzirme eğitimi alma durumu, yenidoğanın yaşı, bebek bakımında yardım alma durumu, kendilerinin ve eşlerinin yaşları ile primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri (EÖYÖ-KF) arasında ilişki tespit edilmiştir. Ancak bahse konu bu faktörlerden hangisinin EÖYÖ-KF üzerinde etkide bulunduğunu tespit etmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2: EÖYÖ İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi

	β^0 (%95 CI)	S.Hata	β^1	t	p	r^1	r^2
Sabit	23,69 (8,32/39,07)	7,793		3,041	,003		
ELSKAEDÖ1	,524 (,414/,633)	,056	,604	9,397	,000*	,561	,635
Gelir Durumu4	-2,762 (-5,02/-,505)	1,145	-,129	-2,413	,017*	-,172	-,079
Emzirme Eğitimi (Eş)2	5,081 (8,82/1,33)	1,900	,156	2,673	,008*	,189	,385
Yenidoğan Yaş	,755 (-,055/1,56)	,411	,110	1,838	,068	,131	-,067
Bebek Bakımında Yardımcı Durumu	-,146 (-3,34/3,05)	1,622	-,005	-,090	,929	-,006	-,228
Yaş (Kadın)3	,570 (,30/1,109)	,273	,181	2,084	,039*	,149	,191
Yaş (Erkek)	-,402 (-1,065/,261)	,336	-,103	-1,195	,234	-,086	,167

$F=23,833$, $p<0,000$, $R^2=\%46,5$, Düzeltilmiş $R^2=\%44,5$ β^0 =Standartlaştırılmamış beta katsayısı, (%95 CI= %95 Güven Aralığında Tahmin), β^1 = Standartlaştırılmış beta katsayısı, r^1 : Partial korelasyon, r^2 : Zero-order korelasyon

Regresyon analizi ile kurulan model istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve bağımsız değişkenlerden en az birinin bağımlı değişken üzerinde etkide bulunduğu anlaşılmaktadır ($F=23.833$, $p<0.05$). Bağımsız değişkenlerin; bağımlı değişken olan EÖYÖ-KF'undaki değişimin %44,5'ini açıkladığı belirlenmiştir. Kurulan regresyon modelindeki, bağımsız değişkenlerden yenidoğanın yaşı ($t=1.838$, $p>0.05$), bebek bakımında yardım alma durumu ($t=-.090$, $p>0.05$) ve primipar kadının eşinin yaşı ($t=-1.195$, $p>0.05$), EÖYÖ-KF üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte; ELSKAEDÖ ($t=9.397$, $p<0.05$), gelir düzeyi ($t=-2.413$, $p<0.05$), primipar kadının eşinin emzirme eğitimi alma durumu ($t=2.673$, $p<0.05$) ve kadının yaşının ($t=2.084$, $p<0.05$) EÖYÖ-KF üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

EÖYÖ-KF ile ELSKAEDÖ arasında, pozitif yönlü ve yüksek düzeyde ilişki tespit edilmiştir ($r^1=,561$ ve $r^2=,635$). EÖYÖ-KF ile ailenin ekonomik gelir durumu arasında negatif yönlü ve küçük düzeyde bir ilişki bulunmaktadır ($r^1=-,172$ ve $r^2=,079$). EÖYÖ-KF ile primipar kadının

eşinin emzirme eğitimi alma durumu arasında pozitif yönlü ve düşük ($r^1=.189$) ve pozitif yönlü orta ($r^2=.385$) düzeyde ilişki bulunmuştur. Primipar kadının yaşı ile EÖYÖ-KF arasında, pozitif yönlü ve düşük bir korelasyon tespit edilmiştir ($r^1=.149$ ve $r^2=.191$).

Kurulan modelin standartlaştırılmış beta katsayısına bakıldığında, primipar kadınların emzirme öz yeterliliğini önem sırasına göre; ELSKAEDÖ, eşin aldığı emzirme eğitimi, kadının yaşı ve gelir durumunun etkilediği belirtilebilir ($p<0,05$). Özetle; primipar kadınların algıladıkları sosyal destek (ELSKAEDÖ), eşinin emzirme eğitimi ile kadının yaşı *artıkça* ve gelir düzeyi *azaldıkça* EÖYÖ-KF ortalaması yükseldiği anlaşılmaktadır.

Doğum kadınlar için önemli bir deneyimdir, bununla birlikte ilk kez doğum deneyimi yaşayan primipar kadınlar için bu deneyim birçok bilinmezi barındırdığı için daha önemli hale gelmektedir (42,64). Bu bilinmezliklerden birisi de annenin bebeğini emzirmede kendini yeterli hissedip hissedememesi durumudur (26). Bu çalışmada, primipar kadınların emzirme öz yeterliliklerinin belirlenmesine ve ilişkili faktörlerin ortaya konulmasına çalışılmıştır.

Yapılan alan araştırmasının sonuçlarına göre; primipar kadınların emzirme öz yeterlilik düzeyleri $50,4\pm 13,28$ olarak tespit edilmiştir. Benzer ölçekte yapılan daha önceki alan araştırmalarına göre, primipar kadınların emzirme öz yeterlilik düzeyleri daha düşüktür (43- 47). Bunun nedeni, çalışmanın ilk kez annelik tecrübesi yaşan primipar kadınlarla yapılmış olmasıyla ilişkili olabileceği değerlendirilmiştir.

Primipar kadınların ekonomik gelir seviyesi yükseldikçe EÖYÖ-KF ortalamasının düştüğü tespit edilmiştir. Literatürde, ekonomik gelir düzeyi ile EÖYÖ-KF arasındaki ilişki net değildir. Çünkü, ekonomik gelir durumuyla EÖYÖ-KF arasında korelasyon tespit eden çalışmalar kadar (48- 50), herhangi bir ilişki olmadığını ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (34, 44-47). Ekonomik gelir düzeyi yüksek olan annelerin, kendilerini emzirmeye zorlamak yerine bebeklerini kolaylıkla takviye gıdalarla (mama gibi) beslemeleri ve bu ise onların emzirme konusunda kendilerini daha yetersiz hissetmelerine neden olabileceği değerlendirilebilir.

Primipar kadınlardan eşleri emzirme eğitimi alanların emzirme öz yeterlilikleri yüksek olduğu görülmüştür. Literatürde, sıklıkla doğum ve sonraki süreçlerde kadınların eşlerinin aktif rol alması gerektiği ifade edilmektedir (34,38,51-54). Araştırmayla ortaya çıkan bulgu, alan yazındaki bilgiyi doğrular niteliktedir.

Yapılan araştırmada, yenidoğanın yaşı ile primipar kadınların emzirme öz yeterliliklerinin değiştiği saptanmıştır. 1 aylık bebeği olanların EÖYÖ-KF ortalaması, 2 aylık, 3 aylık, 4 aylık ve 5 aylık bebeği olanlardan daha yüksek ve 6 aylık bebeği olanların ortalamasıyla da benzer olduğu belirlenmiştir. Primipar kadınların ilk üç ay içerisinde emzirme öz yeterliliklerinde kendilerini iyi hissetmedikleri ve sonrasında (*olası ek gıdaya geçme faktörüyle birlikte*) EÖYÖ-KF ortalamalarında yükseliş olması, primipar kadınların emzirme öz yeterliliklerinin zamansal seyrini göstermesi açısından önemlidir. Literatürde bebek yaşının emzirme öz yeterliliğini artırdığını (49) veya azalttığını gösteren çalışmalara rastlanmaktadır (46), ancak bu çalışma primipar kadınların EÖYÖ-KF ortalaması bebek yaşına göre önce azalıp sonra yükseldiğini göstermesi açısından önemlidir.

Çalışmada, bebek bakımında destek alan primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri, almayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Bu durum, primipar kadınların ilk kez bebek deneyimi yaşamaları ve bebek bakım konusunda çevresinden daha fazla desteğe ihtiyaç hissetmesiyle açıklanabilir. Elde edilen bu veri, benzer çalışmalarla örtüşürken (43,51,54,65), Yılmaz (46) tarafından yapılan araştırmada ise kadınların bebek bakımında sosyal destek almaları ile emzirme öz yeterlilikleri arasında ilişki olmadığı yönündedir.

Herhangi bir konuda, ilk kez tecrübe edilen bir durumun yaş faktörü açısından önemli olmayacağı düşünülse de ilk kez doğum tecrübesi yaşayan primipar kadınlar açısından yaş etmenin önemli olduğu belirlenmiştir. Yaşı küçük olan primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri, büyük olanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Bir başka söylemle, yaş arttıkça emzirme öz yeterlilik düzeyi de artmıştır. Alan yazında yaş ilerledikçe emzirme öz yeterliliğinin arttığına ilişkin bu bulguyla örtüşen çalışmalar bulunmaktadır (33,50). Buna karşın, kadın ve eşinin yaşının emzirme öz yeterliliğini etkilemediği (34,44,49,55) ve yaş arttıkça emzirme öz yeterliliğinin azaldığını belirleyen çalışmalar da bulunmaktadır (45-47, 56).

Kadının postpartum döneminin sağlıklı bir şekilde atlatmasında (57), emzirme eyleminin başlatılıp devam ettirmesinde (51) ve kendini emzirme konusunda yeterli hissetmesinde en önemli sosyal destek faktörü eşidir (30). Bu çalışmada da primipar kadınların algıladıkları eş desteği ortalaması $58,6 \pm 15,3$ olarak saptanmış ve benzer ölçek kullanılarak yapılan çalışmalarla uyumlu olduğu görülmüştür (34,43,45,47). Dolayısıyla ilk gebelikten bebeği olan primipar kadınların algıladığı eş desteği, ilk doğum tecrübesi olması ve diğer gebelikleri / doğumları da büyük oranda belirleyecek olmasından dolayı oldukça önemli olduğu ifade edilebilir (58,66).

Yapılan bu çalışmada, eşleri emzirme eğitimi alan primipar kadınların algıladığı eş desteği, eşleri emzirme eğitimi almayanların algıladığı eş desteğinden yüksektir. Bu veriler ile Gülenç (34) tarafından yapılan çalışmanın verileri ile uyumludur. Eşlerin emzirme eğitimi almış olması, hem EÖYÖ-KF puanlarını hem de ELSKAEDÖ skorlarını artırması, eşlerin emzirme eğitimine katılması gerektiği ile ilgili literatür bilgisini doğrulamaktadır (51,67).

Literatürde yenidoğanın yaşı ile eş desteği arasında ilişki olmadığı belirtilmektedir (47,59), ancak bu çalışmada yenidoğanın yaşı ile eş desteği arasında farklılık belirlenmiştir. Bebeği 1 aylık olanların, bebeği 1 aydan daha büyük olanlara (2 ila 6 ay arası) göre ELSKAEDÖ puanı yüksek çıkmıştır. Bebeğin yaşına göre, yüksek bir eş desteği algısıyla başlayıp, yaş ay olarak ilerledikçe primipar kadınların eş destek algısında bir düşüş yaşandığı belirlenmiştir. Bu durum ilk kez çocuk sahibi olan babaların ilk ayda eşine destek verdiğini ve bu desteğin zamanla düştüğünü göstermektedir.

Alan yazınında doğum yöntemi olarak sezaryen olan kadınların algıladığı eş desteğinin yüksek olduğu tespit edilen çalışmalar olduğu gibi (46,63), normal doğum yöntemini benimseyen kadınların algıladığı eş desteği yüksek olarak bulunan çalışmalar da mevcuttur (59). Bazı çalışmalardaki bulgular ise doğum şeklinin eş destek algısını belirlemediği yönündedir (60). Araştırmada, primipar kadınlardan vajinal doğum yapanların algıladığı eş desteği, sezaryen doğum yapan kadınların algıladığı eş desteğinden daha yüksektir. Bunun nedeni, ameliyatla doğumun gerçekleşmesi babayı anneye daha fazla destek vermeye sevk etmiş olabileceği şeklinde değerlendirilebilir.

Yapılan çalışmalarda kadınların yakın çevresinden beklediği en önemli desteğin bebek bakımı ve beslenmesi konusunda olduğu belirlenmiştir (61). Bu çalışmada da primipar kadının aldığı destek onun algıladığı eş desteğini yükseltmiştir ve bu veri Aksakallı ve diğerleri (60) tarafından yapılan çalışmayla uyumludur.

Literatürde, annelerin yaşları arttıkça eş desteğinin arttığını (47,60), annelerin yaşları arttıkça eş desteğinin azaldığını (62) ve yaş ile eş desteği arasında hiçbir etkinin olmadığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (34,45). Bu çalışmada, yaş ilerledikçe ELSKAEDÖ puanlarında artış bulunmuştur.

İlişkili tüm faktörlerle birlikte kurulan regresyon modeline göre; primipar kadınların emzirme öz yeterliliklerini (EÖYÖ-KF), algıladıkları sosyal destek (ELSKAEDÖ), eşinin emzirme eğitimi, primipar kadının yaşı ve ailenin ekonomik gelir durumu en fazla belirleyen faktörlerdir. En yüksek düzeydeki ilişkili faktör ise kadınların algıladığı eş desteğidir. Alan

yazında da kadınların algıladıkları eş desteği ile emzirme öz yeterlilikleri arasında pozitif yönlü ilişkiler bulunmuştur (27,34,45,47).

SONUÇ ve ÖNERİLER

İlk kez doğum tecrübesi yaşayan primipar kadınlarla yapılan alan araştırmasında, primipar kadınların emzirme öz yeterlilik düzeylerinin ve algıladıkları eş destek seviyelerinin orta düzeyde olduğu bulunmuştur. Yapılan korelasyon analizinde, postpartum dönemde primipar kadınların algıladığı eş desteği arttıkça, emzirme öz yeterlilik düzeyleri de arttığı belirlenmiştir. Ayrıca, primipar kadınların ve eşinin yaşı, bebek bakımında yardımcı olma durumu, eşlerin emzirme eğitimi alması arttıkça; ailenin gelir düzeyi ve yeni doğanın yaşı azaldıkça primipar kadınların emzirme öz yeterlilikleri yükseldiği tespit edilmiştir. Tüm ilişkili faktörlerin analize dahil edilmesiyle yapılan regresyon analizine göre ise, primipar kadınların emzirme öz yeterliliklerini, algılanan sosyal destek, kadının yaşı, gelir düzeyi ve eşin aldığı emzirme eğitimi daha fazla belirlediği ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak, primipar kadınların algıladığı eş desteği ile onların emzirme öz yeterlilikleri arasında doğrusal ve yüksek ilişki saptanmıştır. Primipar kadınların eşleri tarafından desteklenmesi, emzirmeye yönelik yeterlilik hissi olan emzirme öz yeterliliklerini doğrudan doğruya etkilemektedir. Dolayısıyla, eşlerin doğum ve sonrası süreçlere aktif olarak dahil edilmesi, özellikle emzirme eğitimlerini almaları gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Ay F, Tektaş E, Mak A, Aktay, N. Postpartum depresyon ve etkileyen faktörler: 2000–2017 araştırma sonuçları. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*. 2018; 9(3), 147-152.
2. Özkan HBZ. Kanıta dayalı gebelik ve doğum yönetimi. Nobel Yayınları; 2019.
3. Suyer S. Yenidoğan sağlığının postpartum depresyon ve emzirme davranışına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2011
4. Şahbaz G. Doğum sonu stres etkenleri ölçeği Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği. Yüksek Lisans Tezi, Ordu: Ordu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2019
5. Baykal S. Doğum sonrası dönemde depresyona yatkınlığın güvenlik his düzeyi ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2020
6. Yüksel D, Yılmaz H.B. Emzirme ve anne sütünün tarihsel süreçteki yeri. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2021; 6(1), 71-76.
7. Özdemir K, Başkaya Y, İdare A. Annelerin maternal bağlanma düzeyleri ile algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi*. 2021;18(1), 638-642.
8. Özdamar Ö, Yılmaz O, Beyca H, Muhcu M. Gebelik ve postpartum dönemde sık görülen ruhsal bozukluklar, *Zeynep Kâmil Tıp Bülteni*. 2014;45(2), 71-77
9. Yanık E, Güler, H. Annelerin özgüvenlerinin yenidoğan bebeklerini algılamalarına etkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2023; (8), 316-322
10. Öztürk S, Erci B. Postpartum dönemdeki primipar annelere loğusa ve yenidoğan bakımı konusunda verilen eğitimin annelik özgüvenine etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016;5(2), 25-31
11. Çakmak S, Dengi ASD. Postpartum dönemdeki annelerin emzirme ve anne sütünün önemi hakkındaki bilgilerinin değerlendirilmesi. *Türk Aile Hekimleri Dergisi*.2019;23(1), 9-19
12. Pehlivanoğlu E, Ünlüoğlu İ. Emzirmenin Tarihsel Gelişimi. *Aile Hekimliğinde Anne Sütünün Anne ve Bebek Sağlığı Açısından Önemi*. 2019

13. Akarsu RH, Tunca B, Alsaç SY. Anne-bebek bağlanmasında kanıta dayalı uygulamalar. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi.2017; 6(4), 275-279
14. Işık H, Arça G. Anne sütü ve emzirmeye ilişkin ebe ve hemşirenin rolü. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi. 2019;1(3), 221-228.
15. WHO (2024). Breastfeeding, Erişim tarihi: 06/06/2024 <https://www.who.int/westernpacific/health-topics/breastfeeding>
16. Çaylan N, Yalçın SS. Türkiye’de ve dünya’da emzirmenin durumu: Emzirmenin desteklenmesi için öneriler. Çocuk Beslenmesi, 2020
17. Taşlar N, Aydın D, Hancıoğlu-Ayta S. Pandemi sürecinde emzirmenin önemi, UNIKA Sağlık Bilimleri Dergisi. 2021;1(3),180-189
18. Koçakoğlu, Ş, Çadırcı, D. Emzirme destek merkezi başvurularının değerlendirilmesi. Ankara Medical Journal. 2020; 20(1).105-115
19. TNSA. 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Erişim tarihi:20/04/2024. http://www.sck.gov.tr/wp-content/uploads/2020/08/TNSA2018_ana_Rapor.pdf
20. TÜİK (2024). 2022 bebeklerin anne sütüyle beslenme istatistikleri, Erişim tarihi: 27/06/2024 www.tuik.gov.tr/istatistik.
21. Tokat MA, Okumuş H. Emzirme öz-yeterlilik algısını güçlendirmeye temelli antenatal eğitimin emzirme öz-yeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi.2013;10(1), 21-29.
22. Dennis CL. Theoretical underpinnings of breastfeeding confidence: a self-efficacy framework. Journal of Human Lactation.1999;15(3),195-201
23. Dennis CL, Faux S. Development and psychometric testing of the breastfeeding self-efficacy scale. Research in Nursing & Health. 1999;22(5), 399-409.
24. Dennis CL.The breastfeeding self-efficacy scale: Psychometric assessment of the short form. Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing. 2003;32(6), 734-744.
25. Dündar T. Emzirmeyi Etkileyen Faktörler. Emzirme ve Anne Sütü ile Beslemede Danışmanlık/Güncel Yaklaşımlar, 2021
26. Turan A, Bozkurt G. Primipar annelerin doğum şekli ve emzirmeye ilişkin özelliklerine göre emzirme öz yeterlilik düzeyleri. Ege HFD. 2020;36(1), 1-10
27. Ayhan MR. Primipar gebelerde sosyal desteğin emzirme öz yeterliliği ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2022
28. Gökçeoğlu E. Annelerin emzirme öz yeterlilikleri ile sütün yeterlilik algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2014
29. Gözüyeşil E, Tar E, Ünal E. Yüksek riskli yaş grubu kadınlarda emzirme öz-yeterliliği ile emzirme başarısının değerlendirilmesi. Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;3(3), 190-198.
30. İşbay B, Gerçek E. Anne sütünün önemi ve emzirme davranışı üzerinde büyükanneler ve babaların etkisi. Türkiye Klinikleri. 2020;28(2),87-96.
31. Sade G, Özkan H, Mucuk Ö. Kuramlarla postpartum bakım. Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;5(3), 23-36
32. Şahin BM, Özerdoğan N. Başarılı emzirme için sosyal bilişsel ve emzirme öz-yeterlilik kuramlarına dayalı hemşirelik bakımı. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi.2014;11(3).11-15

33. Aslan Y. Annelerin emzirme öz yeterliliği ve depresyon riski ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2016
34. Gülenç D. Primipar kadınların erken lohusalık sürecinde algıladıkları eş desteği ile emzirme öz yeterliliği arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2022
35. Aslan Ş. Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri, Eğitim Kitabevi; 2019
36. Faul F, Erdfelder E, Lang AG, Buchner A. G*Power 3: A flexible statistical power analysis program for the social, behavioral, and biomedical sciences. Behavior Research Methods, 2007; 39, 175-191
37. Tokat MA, Okumuş H, Dennis CL. Translation and psychometric assessment of the breastfeeding self-efficacy scale – short form among pregnant and postnatal women in Turkey. Midwifery. 2010; 26 (1), 101-108
38. Şahin NH, Dişsiz M, Dinç H, Soypak F. Erken lohusalık sürecinde kadınların algıladıkları eş desteği: ölçek geliştirme çalışması. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2014; 17(2), 73-79
39. Pallant J. SPSS Survival Manual. Open University Press, 2002
40. Tabachnick BG, Fidell LS. Using Multivariate Statistics. Pearson Education, 2013
41. Büyüköztürk Ş, Kılıç-Çakmak E, Akgün Ö, Karadeniz Ş, Demirel F. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. PAGEM, 2008
42. Metin A. Gebelerin algıladıkları sosyal destek ile prenatal bağlanma arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2014
43. Uludağ E. Erken lohusalık döneminde eş desteğinin emzirme öz yeterliliğine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2017
44. Aydın D, Aba YA. Annelerin sağlık okuryazarlığı düzeyleri ile emzirme öz-yeterlilik algıları arasındaki ilişki. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2019;2(1), 31-39.
45. Erdoğan. T.B. Annelerin eş desteği ile emzirme öz yeterlilik algıları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2021
46. Yılmaz Ö. Emzirme sürecinde babaların desteğinin annelerin emzirme öz yeterliliğine ve emzirme motivasyonuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2021
47. Kumral S. Doğum sonu döneminde algılanan eş desteği ve güvenlik hissinin kadınların emzirme öz yeterliliğine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstinye Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2021
48. Cantürk D, Kostak, M. A. Vajinal doğum yapan ve sezaryen operasyonu geçiren annelerin ilk emzirme davranışları, emzirme öz-yeterlilik düzeyleri ve etkileyen faktörler. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2020;13(3), 382-394
49. Şenol DK, Pekiğiç A. Normal doğum ve sezaryende doğum sonu stresin emzirme öz-yeterliliğine etkisi. Jinekoloji-Obstetrik ve Neonatoloji Tıp Dergisi. 2021;18(4), 1062-1069
50. Küçüköğlü S, Çelebioğlu A. Hasta yenidoğanların annelerinin emzirme öz-yeterlilik düzeyi ve emzirme başarılarının incelenmesi. ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2014;2(1), 1-11
51. Gözükara F.Emzirmenin başarılmasında anahtar faktör: Baba desteğinin sağlanması ve hemşirenin rolleri. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi. 2014;11(3), 289-29652
52. Dildar F. En Baştan Ebeveyn Olma Yolculuğu, Doğan; 2021
53. Metin A, Altınkaynak S. Babaların sosyodemografik özelliklerinin eş desteği ve emzirme başarısına etkisi. JAREN. 2020;6(1):109-116

54. Beydağ KD, Pekcan N. Kadın Sağlığı ve Hastalıkları, Nobel; 2021
55. Kurnaz D. Erken postpartum dönemde annelerin emzirmeye ilişkin tutum ve başarılarını etkileyen faktörler. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimler Enstitüsü, 2014
56. Konukoğlu T, Pasinlioğlu, T. Gebelerde emzirme öz-yeterliliği ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2021;4(1), 12-22
57. Cohen J. Statistical power analysis for the behavioral sciences, 2nd ed. Hillsdale.1988. NJ: Erlbaum
58. Yüksekal Z, Yurdakul M. Gebelerin eş desteği algıları ve ilişkili faktörler. Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care. 2021;15(4), 800-808
59. Altunhan H. Erken lohusalık döneminde eş desteğinin anne sütü üzerine etkisi. Uzmanlık tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Aile Hekimliği Ana Bilim Dalı, 2022
60. Aksakallı, M, Çapık, A, Ejder, SA, Pasinlioğlu, T, Bayram, S. Loğusaların destek ihtiyaçlarının ve doğum sonu dönemde alınan destek düzeylerinin belirlenmesi. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi. 2012;3(3), 129-135.
61. Gülşen, Ç, Merih, YD. Doğum sonu dönemde anneler kimden hangi desteği bekliyor? Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi. 2018;4(1), 20-34
62. Akbay AS, Duran E. How does spousal support affect women's quality of life in the postpartum period in Turkish culture? Asian Women. 2018;34 (3), 29-45
63. Tang S, Li X, Wu Z. Rising cesarean delivery rate in primiparous women in urban China: evidence from three nationwide household health surveys. American Journal of Obstetrics and Gynecology. 2006:1-6.
64. Oweis A, Abushaikha L. Jordanian pregnant women's expectations of their first childbirth experience. International Journal of Nursing Practice. 2004;10: 264-271.
65. Sheehan A, Schmied V, Cooke M. Australian women's stories of their baby-feeding decisions in pregnancy. Midwifery. 2003; 19(4):259-266.
66. Hauck YL, Fenwick J, Dhaliwal SS, Butt J, Schmied V. The association between women's perceptions of professional support and problems experienced on breastfeeding cessation: a Western Australian study. J Hum Lact. 2011; 27(1):49-57.
67. Rosen P. Supporting women in labor: analysis of different types of caregivers. Journal of Midwifery and Women's Health, 2004;49(1), 24-31